

Πρόλογος

Η μνήμη των ανθρώπων είναι ύψιστης σημασίας για τη διατήρηση της πνευματικής προσωπικότητας, για το γεφύρωμα του παρελθόντος με το παρόν και για τη διαμόρφωση του μέλλοντος. Η καταγραμμένη κληρονομιά αποτελεί το κύριο μέρος αυτής της μνήμης και αντανακλά στην ποικιλία των ανθρώπων, των γλωσσών και των πολιτισμών.

Η μνήμη αυτή όμως είναι εύθραυστη. Πολύτιμα και μοναδικά τεκμήρια, καμιά φορά και ολόκληρες συλλογές βιβλιοθηκών και αρχείων, χάνονται εξαιτίας φυσικών καταστροφών ή καταστροφών που προκάλεσε ο άνθρωπος: πολλά άλλα «θύματα» φθοράς, αμέλειας, άγνοιας και φυσικής γήρανσης είναι σε τόσο κακή κατάσταση που μπορεί να διαλυθούν από λεπτό σε λεπτό.

Ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό της καταγραμμένης κληρονομιάς εξαφανίζεται εξαιτίας «φυσικών» αιτιών: όξινο χαρτί που μετατρέπεται σε σκόνη, δέρμα, περγαμινή, φιλμ και μαγνητικές ταινίες δέχονται τις καταστροφικές επιδράσεις του φωτός, της ζέστης, της υγρασίας, της σκόνης ή της ατμοσφαιρικής μόλυνσης.

Εκτός από τις φυσικές αιτίες καταστροφής, διάφορα ατυχήματα συχνά συμβαίνουν σε βιβλιοθήκες και αρχεία. Πλημμύρες, φωτιές, σεισμοί, πόλεμοι είναι μερικές από τις αιτίες που συγκροτούν τον κατάλογο των καταστροφών. Είναι δύσκολο να προφυλαχθούν τα τεκμήρια της μνήμης αν δε ληφθούν προληπτικά μέτρα.

Η καταστροφή της βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας είναι ίσως το πιο γνωστό ιστορικό παράδειγμα, αλλά δε θα πρέπει να ξεχνάμε τους θησαυρούς που χάθηκαν στην Κωνσταντινούπολη, στη Βαρσοβία, στη Φλωρεντία και πιο πρόσφατα στο Βουκουρέστι, στην Αγία Πετρούπολη (πρώην Λένινγκραντ), στο Σεράγεβο. Στη χώρα μας από τις κυριότερες καταστροφές είναι αυτές που συνέβησαν στις μοναστηριακές βιβλιοθήκες και ιδιαίτερα αυτές του Αγίου Όρους, πρόσφατα η παρολίγον καταστροφή του Κινηματογραφικού Αρχείου στην Αθήνα και άλλες που δεν είδαν το φως της δημοσιότητας ή πέρασαν στα «ψιλά» των εφημερίδων.

Η φθορά των τεκμηρίων των βιβλιοθηκών και ιδιαίτερα των έντυπων τεκμηρίων είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός και αποτελεί πλέον ένα από τα κύρια θέματα της βιβλιοθηκονομίας. Οι βιβλιοθήκες, χώροι κατάθεσης και φύλαξης των τεκμηρίων της μνήμης μας και εφελθήρια της συνέχειας, της

προόδου και της διάρκειάς μας έχουν χρέος να φροντίζουν για τη σωστή διατήρηση των συλλογών τους. Οι βιβλιοθήκες, χώροι δημιουργίας, έχουν ως αντικειμενικό σκοπό τη διάθεση και χρήση των τεκμηρίων των συλλογών τους. Παράλληλα, η διάθεση και χρήση είναι ο αντικειμενικός σκοπός της διατήρησης.

Η διατήρηση είναι ανούσια χωρίς αντικειμενικό σκοπό, δηλαδή τη χρήση. Το βιβλίο αυτό απευθύνεται κυρίως στους φοιτητές και σπουδαστές των τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, στους βιβλιοθηκονόμους που ήδη εργάζονται σε βιβλιοθήκες, αρχεία και κέντρα τεκμηρίωσης, αλλά και σε όσους θέλουν να μάθουν πως μπορούν να διατηρήσουν τις προσωπικές τους συλλογές, αν αυτές αποτελούνται από βιβλία, περιοδικά, εφημερίδες, δίσκους βινυλίου, χάρτες, φωτογραφίες, κασέτες ήχου, βιντεοκασέτες, CDs και CD-ROM.

Στο βιβλίο αυτό η αναφορά είναι κυρίως στις αιτίες φθοράς των τεκμηρίων, στους τρόπους και μεθόδους διατήρησής τους. Η αναφορά στις μεθόδους συντήρησης περιορίζεται στην παρουσίαση τους και στα αποτελέσματα που η εφαρμογή τους έχει στα διάφορα τεκμήρια, ιδιαίτερα στα έντυπα. Δε δίνονται τεχνικές πληροφορίες και περιγραφές για τους τρόπους πραγματοποίησης διαδικασιών συντήρησης· αυτές ανήκουν στη δικαιοδοσία εκπαιδευμένων συντηρητών και τεχνικών.